

“โนราเทิดพระเกียรติ” เครื่องมือแสดงออกถึงความจงรักภักดี
ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
“Honoured Nora”, a Tool Showing Loyalty to the Monarchy

ภาณุพงศ์ รัตนรงค์¹
สรรร ถวัลย์วงศ์ศรี²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการแสดงโนราเทิดพระเกียรติที่มีความสัมพันธ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในการแสดงออกถึงความจงรักภักดีของศิลปินและนักแสดงโนรา โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ตำรา การสัมภาษณ์เชิงลึกกับศิลปินโนรา และผู้เกี่ยวข้องในการแสดงโนราเทิดพระเกียรติ ซึ่งพบว่า การแสดงโนราไม่ได้มีจุดมุ่งหมายสำคัญในการแสดงเพียงเพื่อความบันเทิง ความสนุกสนานหรือเพียงเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ (โนราโรงครู) เท่านั้น แต่การแสดงโนรายังมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ศิลปินโนราใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ศิลปินโนราพึงแสดงออกได้ โดยการแสดงออกผ่านกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงโนราเทิดพระเกียรติ ที่ประกอบไปด้วย 1) การประพันธ์บทร้องในรูปแบบกลอนขึ้นมาใหม่ (กลอนโนรา) ที่กล่าวถึงการยกย่องเทิดทูลในพระปรีชาสามารถ พระอัจฉริยภาพ และพระราชกรณียกิจต่างๆ 2) การออกแบบท่ารำที่สื่อความหมายถึงความเคารพ พระบารมี พระเกียรติยศอย่างสมพระเกียรติ ซึ่งผู้แสดงต้องผ่านการฝึกฝน และมีทักษะในการแสดงโนราที่มีความเข้าใจในความหมายของบทกลอนที่สัมพันธ์กับท่ารำ (การรำตีบท) 3) การออกแบบดนตรี ใช้ดนตรีประกอบจังหวะกับการร้องกลอนโนรา สลับกับการบรรเลงดนตรีประกอบท่ารำที่มีความไพเราะและท่ารำที่สวยงาม 4) เครื่องแต่งกาย สวมชุดและเครื่องประดับโนราที่มีความสวยงาม และสื่อความหมายถึง การเทิดพระเกียรติ 5) อุปกรณ์การแสดงที่สื่อความหมายถึง พระบารมี พระเกียรติยศ และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

คำสำคัญ : โนราเทิดพระเกียรติ / สถาบันพระมหากษัตริย์ / การแสดงเทิดพระเกียรติ/ เครื่องมือแสดงความจงรักภักดี / เทิดพระเกียรติ

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Abstract

This study aims to investigate in Honoured Nora which shows the relationship with the King between artists' and Nora performers' loyalty. According to the synthetic analysis of documents and in-depth interview with Nora artists as well as with people who are involved with Honoured Nora found that Nora performance is not only aiming for entertainment or worship (Nora Rong Kru) but the performance is also related to the monarchy. This is because Nora artists perform Naro dance to show their respect to the monarchy. The performance is included 1) composing of the new lyrics in the form of poem (Glon Nora) which is honourily mentioned His Majesty's abilities, remarkable talents, and all of his responsibilities. 2) Creating dance movement to show highly respect and the performers have to be well trained, skilled, and able to understand the meaning of the poem which is related to the dance (Karn Tee Bot). 3) beautifully composing the music which is used with Nora's poem and for Nora dance. 4) costume- beautifully wearing and decorating with Nora's accessories which shows His Majesty's honour. 5) equipments show the meaning of monarchy's virtue, power, and people's loyalty to the monarchy.

KEY WORDS : Honoured Nora / Monarchy / Honoured performance / accessories representing loyalty / Honour

บทนำ

ประเทศไทยที่มั่นคงเกิดจากสถาบันแกนหลักสำคัญที่คนในชาติเคารพเทิดทูนไว้ด้วยความรัก ความภักดี ความศรัทธาอันเกิดจากใจที่บริสุทธิ์ ประกอบด้วยสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทั้งสามสถาบันนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชาติและแสดงถึงความเป็นชาติ อันปรากฏให้เห็นได้อย่างเด่นชัดบนผืนธงชาติไทย ได้แก่ สีแดง หมายถึง สถาบันชาติ คือ แผ่นดิน อาณาเขต ประชาชนและอำนาจอธิปไตย สีขาว หมายถึง สถาบันศาสนา คือ ความเชื่อ คำสอน และหลักศีลธรรมอันดีงาม และสีน้ำเงิน หมายถึง สถาบันพระมหากษัตริย์ คือ พระเจ้าแผ่นดิน ประมุขผู้ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะของคนในชาติ

การเทิดทูนไว้ด้วยความรักและภักดีในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ทางสังคม เคารพสิทธิ ตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนที่มีต่อชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอน การทำความดี ไม่เอาวัดเอาเปรียบไม่เบียดเบียนกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จากอดีตจนถึงปัจจุบัน คนไทยมีความผูกพันกับทั้งสามสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นสถาบันสูงสุดที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อให้คนในชาติมีความเป็นอยู่ที่ดี อยู่เย็นเป็นสุข สถาบันพระมหากษัตริย์จึงเปรียบดังสถาบันสูงสุด เป็นที่เคารพเทิดทูน เป็นศูนย์รวมแห่งความจงรักภักดีของคนในชาติอย่างหาที่สุดมิได้ การเคารพ การแสดงความจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ สามารถปฏิบัติได้โดยการยื่น

ตรงแสดงความรัก ผู้ชายถวายค่านับ ผู้หญิงถอนสายบัว ยืนตรงแสดงความรักเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญ พระบารมีทุกครั้ง และการไม่พูดจาจาบจ้วงหรือกล่าวหาสถาบันพระมหากษัตริย์

การแสดงความรักเทิดทูน ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นสิ่งที่คนในชาติพึงระลึก ปฏิบัติ ด้วยการยกย่องพระเกียรติยศสูงสุด ศิลปะการแสดงโนราเป็นศาสตร์ทางด้านการแสดงที่ได้รับการอุปถัมภ์ จากพระมหากษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ ศิลปินโนราจึงต้องการแสดงออกถึงการตอบแทนในพระมหากรุณาธิคุณด้วยการสื่อสารผ่านการแสดงโนรา ทำให้ศิลปะการแสดงโนราอันเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมของ ชาวภาคใต้มาเป็นเวลานาน จึงเป็นแนวทางและเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่ศิลปินโนรา นักแสดงโนรามาใช้ แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เกิดการปรับเปลี่ยนเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่าง ศิลปินพื้นบ้านโนรากับสถาบันพระมหากษัตริย์ บทความขึ้นนี้ได้นำเสนอถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ คือ โนรา (โนราเทิดพระเกียรติ) ที่เป็นเครื่องมือของศิลปินและนักแสดงโนรามาไปใช้แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อ สถาบันพระมหากษัตริย์ และระบบความสัมพันธ์ระหว่างศิลปินพื้นบ้านกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของ ประชาชนชาวไทย

ศิลปะการโนรา คือ

โนรา หรือ มโนราห์ (เขียนเป็น มโนราห์หรือมโนราห์ก็มี) เป็นการละเล่นพื้นเมืองที่สืบทอดกันมานานและ นิยมกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ เป็นการละเล่นที่มีทั้งการร้อง การรำ บางส่วนเล่นเป็นเรื่อง และบางโอกาส มีบางส่วนแสดงตามคติความเชื่อที่เป็นพิธีกรรม อาศัยหลักฐานจากตำนานก็ดี จากวรรณกรรมท้องถิ่นก็ดี แม้แต่ ในวรรณคดีของภาคกลางที่กล่าวถึงการละเล่นพื้นเมืองชนิดนี้ก็ดี (เช่น บทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ในรัชกาลที่ 2) ปรากฏว่าจนถึงสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ล้วนเรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า “ชาตรี” (มูลนิธิสารานุกรม วัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพานิชย์, 2542, น. 3871) การแสดงโนรา เป็นศิลปะการแสดงของภาคใต้ ที่มีการแสดงออกทั้งการร้อง การรำ การแสดงเป็นเรื่องราว ที่ประกอบด้วยจังหวะดนตรีอันบ่งบอกถึงความเป็น เอกลักษณ์ของชาวใต้ คือ มีจังหวะคล่องแคล่ว เร่งเร็ว ฉับไวและหนักแน่น โนรามีความสัมพันธ์ดำรงอยู่กับ วิถีชีวิตของคนใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความผูกพันอยู่ในทุกช่วงเวลาของชีวิตชาวใต้ ดังที่มีการสะท้อน เป็นเอกลักษณ์ ประเพณี วัฒนธรรมความเชื่อที่ได้รับการสั่งสมและสืบทอดจากบรรพบุรุษ

โนราทำหน้าที่ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

โนราได้รับความนิยมแพร่หลายทั่วภาคใต้ เป็นศิลปะการแสดงที่มีระเบียบแบบแผนที่สามารถรักษาไว้ซึ่ง วิถีชีวิตทางสังคม และยังยึดมั่น ฝังแน่นความเป็นอัตลักษณ์ของชาวใต้ กล่าวได้ว่า โนราเป็นสัญลักษณ์แทนชาวใต้ ที่สะท้อนได้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความเชื่อความศรัทธาได้อย่างดี ลักษณะคล้ายกับลิเกที่เป็นสัญลักษณ์ของ ภาคกลางหรือหมอลำที่เป็นสัญลักษณ์ของภาคอีสาน เป็นต้น โนราที่มีจุดมุ่งหมายและโอกาสในการแสดงอยู่ 2 ลักษณะคือ โนราแสดงเพื่อความบันเทิงและโนราแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ (โนราโรงครู) ดังนี้

1) โนราเพื่อความบันเทิง เป็นการจัดขึ้นเพื่อความสนุกสนาน ที่สามารถพบเห็นได้ทุกกิจกรรม งานนักขัตฤกษ์ งานแต่งงาน เป็นต้น อาจแบ่งได้อีก 2 ประเภท คือ โนราโรงเดี่ยว จัดแสดงเพียงคณะเดียวหรือมากกว่าก็ได้

จัดแสดงขึ้นเพื่อความบันเทิง และโนราประชันโรง “โนราแข่ง” จัดแสดงตั้งแสดง 2 คณะขึ้นไป ลักษณะคล้าย การแข่งขันเอาชนะ ประชันฝีมือในการแสดง

2) โนราเพื่อประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ (โนราโรงครู) เป็นพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ที่จัดขึ้นโดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อการไหว้ครูบาอาจารย์หรือตายายโนรา พิธีกรรมครอบเทริดผูกผ้าใหญ่ พิธีกรรมการตัดจุก พิธีกรรม แก้วเหมอรุย (แก้วบน) จุดมุ่งหมายหลักไม่ได้มีไว้เพื่อความบันเทิง เจกเช่นมหรสพทั่วไป หากทำหน้าที่ผูกสัมพันธ์ คนปัจจุบัน (ลูกหลาน) กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์) โดยมีลำดับพิธีกรรมและความสัมพันธ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักความเชื่อทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น หลักของศาสนาพุทธ ดังในพิธี ครอบเทริดโนราที่จะต้องมีการนิมนต์พระสงฆ์มาร่วมในพิธีครอบเทริด และจะต้องรำ ให้ครบ 3 วัด 3 หมู่บ้าน เพื่อเป็นการประกาศให้คนได้รู้จักกับโนราผู้เข้าพิธี หลังจากนั้นโนราที่เข้าพิธีครอบเทริดจะต้องบวชเป็นพระสงฆ์ สร้างความตระหนักในศีลธรรมความดีแก่ตัวโนราผู้เข้าพิธี

โนราที่มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งและดำรงอยู่ควบคู่กับวิถีชีวิตของชาวใต้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทั้งใน ด้านความบันเทิงสนุกสนานและพิธีกรรมตามความเชื่อ ที่มีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ ส่งเสริม และการสืบทอดให้คน ยุคหลังได้เห็นถึงคุณค่าของโนราอันจะนำไปสู่หนทางการช่วยเหลือฟื้นฟูให้การแสดงโนราเป็นที่รู้จักและเข้าใจ ยิ่งขึ้น

โนรากับการปรับเปลี่ยนของบริบททางสังคม

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการแสดงโนรามีการปรับเปลี่ยน และพัฒนามาโดยผ่านวิถีชีวิต ความเจริญของ เทคโนโลยี นวัตกรรมต่างๆหรือแม้แต่วัฒนธรรมอื่นๆ แต่สิ่งเหล่านั้นไม่สามารถปรับเปลี่ยนรากเหง้าของการแสดง โนราที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตและจิตวิญญาณของชาวใต้ได้ แต่การแสดงโนรากลบมีความเข้มแข็ง มีการลื่นไหลและ พัฒนาเพื่อให้ยังคงอยู่กับบริบทของชุมชนและสังคม สามารถสืบทอดต่อไปได้ โดยคงความเป็นเอกลักษณ์ของ โนราไว้ ทั้งกระบวนการรำ การร้อง (โนราท่าบท) หรือแม้แต่มโนราความเชื่อความศรัทธา โดยพบว่าการแสดงโนรา มีการพัฒนาและประยุกต์ไปตามจุดมุ่งหมายของการนำไปใช้ ให้มีการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ ดังเช่น

- 1) การนำโนราไปประยุกต์กับการออกกำลังกาย
- 2) โนรากับการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 3) โนรากับความสัมพันธ์ชุมชน
- 4) โนรากับการแสดงตะวันตก (โนราร่วมสมัย)
- 5) โนรากับสถาบันพระมหากษัตริย์ (โนราเทิดพระเกียรติ)

ถึงแม้ยุคสมัยจะก้าวเข้ามาสู่ยุคของการพัฒนาด้านเทคโนโลยี แต่ความเชื่อและความเคารพของ ชาวภาคใต้ ยังคงยึดมั่นในวิถีของการเคารพครูและแบบแผนของการแสดงโนราอย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย ส่งผลต่อ การปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมจริยธรรม ทัศนคติความเชื่อที่ว่าชาวใต้ทุกคนมีครูโนราร่วมกัน เกิดความรัก ความสามัคคีรักใคร่กัน

ในรากับความสัมพันธ์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

“สถาบันพระมหากษัตริย์” เป็นสถาบันหลักอันเคารพสูงสุดของคนไทยทั้งประเทศ เป็นสถาบันหลักที่อำนวยเกื้อกูลสังคมไทย มีความผูกพันซึ่งกันและกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง คนไทยเชื่อว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีพระมหากษัตริย์คุณและคุณูปการต่อปวงชนชาวไทย หลายครั้งที่ประเทศไทยประสบกับปัญหาและวิกฤตการณ์ต่างๆ แต่ประเทศไทยสามารถผ่านช่วงเวลานั้นมาได้ด้วยพระอัจฉริยภาพพระบารมีของสถาบันพระมหากษัตริย์ รากฐานของสังคมไทยจึงเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์จากพระราชกรณียกิจต่างๆ ความเสียสละของพระมหากษัตริย์ที่ทรงปฏิบัติให้ราษฎรเห็น

การแสดงความรัก ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ถือเป็นหน้าที่สำคัญที่ต้องปฏิบัติของคนไทยทุกคน ศิลปะการแสดงโนราเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่ได้รับพระมหากษัตริย์คุณ ในการอุปถัมภ์จากสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์ อ่างจากหนังสือเสด็จฯ เยี่ยมราษฎร ภาคใต้ พ.ศ. 2502 ว่าในอดีตเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลที่ 9 พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 ได้ทรงเสด็จเยี่ยมราษฎรในจังหวัดภาคใต้ โดยในแต่ละจังหวัดได้จัดถวายการต้อนรับ ในการเสด็จเยี่ยมราษฎรตามที่ต่างๆ เป็นอย่างดี มีการนำศิลปะการแสดงพื้นมาถวายในการต้อนรับด้วยและหนึ่งในนั้นคือ การแสดงโนราที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ ได้แก่ 1) จังหวัดพัทลุง ณ หน้าศาลากลางจังหวัดพัทลุง คณะโนราที่ได้แสดงถวายการต้อนรับ คือ คณะโนราของท่านขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา) 2) จังหวัดสงขลา มีคณะโนรา่วมบรรเลงถวายการต้อนรับถึง 2 ครั้ง ณ พลับพลาที่ประทับบริเวณสโมสรข้าราชการ สวนเสรีและบริเวณลานหน้าพระตำหนักเขาน้อย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ณ บริเวณสโมสรข้าราชการ สวนเสรี การแสดงโนราถวายการต้อนรับจากนักเรียนโรงเรียนวรนาวิเฉลิม และคณะโนราตั้ง - เต็มจังหวัดตรัง ณ บริเวณลานหน้าพระตำหนักเขาน้อย การแสดงโนราถวายการต้อนรับจากคณะโนราแจ้ง ศรีไชยและโนรากล้าย เจริญมากหรือโนรากล้ายขึ้นนอน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2514 เป็นโอกาสอีกครั้งที่ศิลปะการแสดงโนราได้แสดงต่อหน้าพระพักตร์พระมหากษัตริย์ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน คือ คณะโนราของท่านขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา)

การถวายการแสดงโนราในครั้งต่างๆ เหล่านั้นจึงเป็นครั้งสำคัญที่ทำให้เห็นถึงพระบารมีของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงเมตตาคุณาคุณะโนราได้รำถวาย รวมทั้งเป็นการได้แสดงออกถึงความจงรักภักดี ความกตัญญูต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จวบจนปัจจุบันการแสดงโนราก็ยังมีโอกาสได้แสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในหลายโอกาสทั้งในงานพิธีและงานด้านศิลปวัฒนธรรมต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความผูกพันของศิลปะและวัฒนธรรมภาคใต้กับสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นเสาหลักของประเทศชาติ ดังเช่น มหกรรมหนังตะลุงและการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ชายแดน เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร , การแสดงโนราเพื่อถวายความอาลัยและสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ในโครงการเสวนาทางวิชาการ "เย็นศิระเพราะพระบริบาล" , การประกวดการแสดงพื้นบ้านในสถานศึกษา ถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประเภท เพลงโนรา เป็นต้น

โนราเทิดพระเกียรติสื่อการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

การแสดงออกถึงความจงรักภักดี เกิดขึ้นต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวไทยทั้งประเทศ สามารถปฏิบัติและแสดงออกได้หลากหลายวิธี โดยการกระทำ คือ ยืนตรงแสดงความเคารพ ผู้ชายถวายคำนับ ผู้หญิงถอนสายบัว การยืนตรงแสดงความเคารพเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมีทุกครั้งที่การไม่พูดจาจาบจ้วงหรือกล่าวหาสถาบันพระมหากษัตริย์ และปฏิบัติตนในคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนเป็นคนดี หรือโดยการสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เป็นการกระทำที่ทุกคนสามารถปฏิบัติเหมือนกันได้ แต่ศิลปินโนรานอกจากการปฏิบัติดังกล่าวแล้วยังสามารถแสดงออกถึงความจงรักภักดีด้วยความสามารถและจิตวิญญาณอันได้รับการถ่ายทอดและสั่งสมจากบรรพบุรุษจนเป็นความสามารถเฉพาะตัวที่ใช้แทนสื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดีได้ คือ การแสดงโนรา ดังเช่นกระบวนการแสดงโนราเทิดพระเกียรติ ที่ประกอบด้วย บทร้อง (ใช้ประกอบการรำตีบท) การรำตีบทอันเป็นแก่นสำคัญของการแสดงโนรา เครื่องแต่งกายโนราที่เป็นเอกลักษณ์ดนตรี และอุปกรณ์ประกอบการแสดงอื่นๆ

1) บทกลอนโนรา (ใช้ประกอบการรำตีบท) คือ ต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบที่ต้องสรรหาคำให้สัมผัสกัน โนราแต่ละคนจะต้องอวดลีลาการร้องขับบทกลอนในลักษณะต่างๆ เช่น ร้องให้ไพเราะ เสียงดังชัดเจน ได้เนื้อหา และมีความหมาย

2) การรำตีบท ทำรำโนราไม่ได้มีแบบแผนเป็นเกณฑ์ตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับกาถ่ายทอดและความสามารถของศิลปิน แต่ทำรำจะมีเอกลักษณ์ชัดเจน ทำรำที่กระฉับกระเฉง การทรงตัวย่อตัวย่อเข่า การเคลื่อนไหวให้ลำตัวนิ่ง มีความเข้มแข็ง

3) เครื่องแต่งกายโนรา เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของการแสดงโนรา ที่เชื่อกันว่าเป็นการทรงตามกษัตริย์แบบโบราณ เรียกว่า เครื่องต้น ที่ประกอบด้วย เทริด (เครื่องประดับศีรษะ) เครื่องลูปดหลากสีสันทที่ใช้สวมใส่ท่อนบนแทนการสวมเสื้อ หน้าผ้าโนรา เป็นต้น

4) ดนตรี โนราใช้เครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย ที่ใช้บรรเลงเน้นจังหวะมากกว่าทำนอง มีจังหวะที่หนักแน่น ฉับไว เร้าใจ ประกอบด้วย ทับ ,กลอง ,โหม่ง-ฉิ่ง ,ปี่ ,แตร

5) อุปกรณ์การแสดง ในอดีตโนรามีการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงในการประกอบพิธีกรรม (โนราโรงครู) ที่ใช้เป็นอาวุธหรืออุปกรณ์ของโนราใหญ่ (นายโรง) คือ หอก ใช้ในการรำโนราแทงเข้ ไม้หวาย ใช้ในการรำเขียนพราย เขือก ใช้ในการรำคล้องหงษ์ พระขรรค์ ใช้ในการแสดง 12 เรื่อง แสดงถึงความเป็นผู้มีอำนาจยิ่งใหญ่

เมื่อองค์ประกอบทั้งหมดรวมเป็นการแสดงโนราเทิดพระเกียรติที่ใช้เป็นสื่อในการออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์แล้วศิลปินโนรา จำเป็นต้องมีการคัดสรรวัตถุดิบทางภูมิปัญญาเพื่อนำมาถ่ายทอดเป็นการแสดง ดังตัวอย่างจากการศึกษาดังนี้

- **บทโนราเทิดพระเกียรติ** เป็นบทที่แต่งขึ้นใหม่เพื่อเทิดพระเกียรติ นอกการอาศัยความคล้องจองและไพเราะของบทกลอนโนราแล้ว ยังต้องอาศัยใช้คำศัพท์เฉพาะในการแต่งบท การเลือกใช้คำราชาศัพท์ภาษาสุภาพถ้อยคำที่สละสลวย มุ่งแสดงถึงการเทิดพระเกียรติสูงสุด เช่น

1) บทการแสดงโนรา "เพลงทับเพลงโทน เทิดพระเกียรติ" ของวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีฯ การแสดง เทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสครบ 120 ปี แห่งวันพระบรมราชสมภพ และเป็นบุคคลสำคัญของโลก โดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ประจำปี 2556 จัดการแสดงโดยสถาบันพระปกเกล้า ณ โรงละคร แห่งชาติ ระหว่าง วันที่ 24 - 27 พฤศจิกายน 2557

(ร่ำร่ายหน้าแตระ)

ยอเอยยอกร	โนราเมืองคอนร้องขับขาน
เทิดให้พระภูบาล	พระราชทานประชาธิปไตย

(ร่ำเพลงทับเพลงโทน)

อภิวาทเอกองค์วงศ์กษัตริย์	ปกครองรัฐโดยธรรมนำสมัย
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯของชาวไทย	พระเนตรไกลเลิศล้ำพันพรรณา
เพียงเจ็ดปีทรงชัยในไอศูรย์	ธ เกื้อกูลมองลึกการศึกษา
เน้นรู้คิดสิทธิหน้าที่มีวิชา	ราษฎรทั่วหน้ามีความรู้คู่คุณธรรม
มหาลัทธิทรงปฏิรูปวางรากฐาน	ดนตรีกาลเพลินภิรมย์ยังคมขำ
ศาสนาวรรณคดีศิลปกรรม	ช่างเลิศล้ำสวยสุดสะพานพุทธ ยอดฟ้า
การปกครองนำวิธีมีหลักการ	วางพื้นฐานแก้ประเด็นเห็นปัญหา
ประชาธิปไตยที่เห็นเป็นพระกรุณา	เทิดกษัตราพระปกเกล้าฯของชาวไทย

(อ.สุพัฒน์ นาคเสน ประพันธ์ ประกอบรำโนรา)

การแสดงโนรา "เพลงทับเพลงโทน เทิดพระเกียรติ" กล่าวถึงการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ในพระอัจฉริยภาพด้านต่างๆ ทั้งด้านการศึกษา กฎหมาย ศาสนา วรรณกรรม เป็นต้น

2) บทการแสดงโนรา "ชุดได้ร่วมพระบารมีจักรีวงศ์" เป็นการแสดงพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 45 สงขลาเกมส์ ณ สนามกีฬาติณสูลานนท์ จังหวัดสงขลา ในวันที่ 20 มิถุนายน 2560

พระบารมีจักรีวงศ์

กรประนมก้มศีรษะอภิวาท	ฝ่าละอองธุลีพระบาทอดิศร
สิบกษัตริย์จักรีวงศ์พงศอมร	ปกเกล้าเกล้าไทยนิกรจักรีกาล
เรื่องดำรงทรงธรรมทศพิธ	ประสาทประสิทธิ์สันติสุขเกษมศานติ
ราษฎรร่วมเย็นเป็นสุขทุกวันวาน	ได้ร่วมโพธิสมภารสืบราชัน

ได้ร่วมพระบารมี

ด้วยบุญญาบารมีจักรีวงศ์	ไทยดำรงสุขพร้อมทุกหย่อมหญ้า
ใครจะจงครองใจไทยประชา	เท่ามหาจักรีวงศ์อำรงไทย
ชาวสงขลาเป็นข้ารองละของพระบาท	ถวายบังคมบรมราชอดิศัย
กรุณาธิคุณอุ่นเกล้าชนชาวไทย	ชื่นจิตใจชาวสงขลาชั่วฟ้าดิน

(ผศ.ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ประพันธ์ ประกอบรำโนรา)

ตัวบทการแสดงโนรา “ชุดใต้ร่มพระบารมีจักรีวงศ์” กล่าวถึงความจงรักภักดีและเป็นการ เทิดทูน พระเกียรติยศ ในพระบารมีของพระมหากษัตริย์ไทยแห่งราชวงศ์จักรี 10 พระองค์ ที่ทรงปกครองแผ่นดิน ไทยประชาชนมีความสุขร่วมเย็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

- **การรำตีบทโนราเทิดพระเกียรติ** ทำรำเป็นการรำตีทำไปตามบทกลอนให้สอดคล้องและสัมพันธ์กัน สื่อสารความหมายด้วยท่ารำที่สวยงาม แสดงออกถึงการเทิดพระเกียรติ ใช้ท่ารำที่สุภาพ การตีท่ารำสื่อ ความถึงการเทิดพระเกียรติ ความยิ่งใหญ่สูงส่ง และเป็นท่ารำที่แสดงออกถึงความสามารถเฉพาะของ ศิลปินโนรา เช่น การใช้ท่าโนราตัวอ่อน

การใช้ท่ารำที่สื่อความหมายถึงความสูงส่ง (ท่าต่างกัน)

ที่มา : วีระเดช ทองคำ

การใช้ท่ารำที่สื่อความหมายถึงความยิ่งใหญ่ (ท่าจันทร์ทรงกลด)

การแสดงชุดใต้ร่มพระบารมีจักรีวงศ์

ที่มา : ผศ.ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์

- **เครื่องแต่งกายโนราเทิดพระเกียรติ** ยังคงไว้ซึ่งองค์ประกอบเดิมของชุดโนรา แต่พบว่ามิโนราบางคณะ ที่มีการออกแบบสีของลูกปัดโนราเครื่องแต่งกายในการแสดงโนราเทิดพระเกียรติใหม่ โดยใช้จากสีประจำ แต่ละพระองค์ แต่มีเพียงน้อยคณะเพราะชุดลูกปัดโนรามีราคาค่อนข้างสูง โนราบางคณะจึงใช้เพียงหน้า

ผ้าโนราเป็นสัญลักษณ์สีประจำแต่ละพระองค์แทน หรือบางคนจะใช้ชุดเดิมที่คณะตนมีโดยไม่ได้สื่อความหมายของการเกิดด้วยชุด แต่สื่อสารเพียงเพื่อความพร้อมเพียง สวยงาม

1. ชุดลูกบัตโนราแบบดั้งเดิม คือ แต่งกายด้วยชุดลูกบัตโนราหลากสีตามเอกลักษณ์เครื่องแต่งกายโนรา

ที่มา : อนุรักษ์วงศ์ กระจายโภชน์

2. ชุดลูกบัตโนราสีประจำพระองค์ คือ แต่งกายด้วยชุดลูกบัตโนราโทนสีม่วง

การแสดงชุดได้ร่วมพระบารมีจักรีวงศ์

ที่มา : ผศ.ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์

บทสรุป

“โนราเทิดพระเกียรติ” เครื่องมือแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เกิดนัยยะแฝงและคุณค่าอยู่ในการแสดงโนราระหว่างศิลปินผู้แสดงและผู้ชม กล่าวคือเมื่อมีการแสดงโนราเทิดพระเกียรติแสดงขึ้น ศิลปินผู้แสดงโนร่าถ่ายทอดการแสดงผ่านความซาบซึ้ง ความสุข อันเป็นการถวายพระเกียรติ และถวายราชสดุดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยการถ่ายทอดและสื่อสารการแสดงโนร่าด้วยความเข้าใจในบทกลอนโนร่าและท่ารำที่ดีท่ารำไปตามบทร้อง สื่อสารให้ผู้ชมได้รับสุนทรียะจากการรับชมโนราเทิดพระเกียรติผ่านท่ารำที่วิจิตรงดงามที่แสดงออกถึงความสามารถเฉพาะตัวของผู้แสดง ดนตรีและบทร้อง(กลอนโนร่า) ที่ไพเราะผสมผสานกับการตีท่ารำที่มีความหมายถึงพระปรีชาสามารถ พระมหากษัตริย์คุณที่มีต่อประชาชนชาวไทย จากความรู้สึกที่มีร่วมกัน

ในความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งหมดล้วนเกิดขึ้นจากความเป็นนามธรรม อันได้แก่ ความเลื่อมใส ศรัทธา ความเชื่อ ความรัก และความเคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จนเกิดเป็นการปฏิบัติในรูปธรรม อันได้แก่ ทำงา บัธรง และดนตรี ที่รวมกันเป็นการแสดงโนราเทิดพระเกียรติ นำไปสู่การสื่อสารให้เกิดการตระหนักในการทำความดี เคารพซึ่งกันและกัน เพราะทุกคนมีจุดศูนย์รวมเดียวกันคือ “สถาบันพระมหากษัตริย์” อันเป็นสถาบันสูงสุดคนชาวไทยทุกคน

การประยุกต์ใช้การแสดงโนราเทิดพระเกียรติในการพัฒนาให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป จึงถือเป็นกิจกรรมทางศิลปะการแสดงโนราที่เกิดขึ้นใหม่ โดยยังสามารถรักษาและคงไว้ซึ่งความเชื่อ ความศรัทธา ที่มี อันเป็นแก่นสำคัญบนพื้นฐานของการแสดงโนราที่มีอยู่ ดังนั้นการประยุกต์ใช้ศิลปะการแสดงโนราโดยการปรับจุดมุ่งหมายการใช้ใหม่ เพื่อความคงอยู่ของโนรา การสร้างความตระหนักคุณค่าที่มีการเคารพ ความรักผนวกกับสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนผ่านการกระทำที่เป็นคุณค่าของการแสดงโนราเทิดพระเกียรติ โดยจุดมุ่งหมายใหม่คือ “การแสดงโนราเทิดพระเกียรติสื่อในการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์” โดยมีได้เปลี่ยนแปลงไปจากชนบประเพณีวัฒนธรรมเดิมของโนรา แต่คงความเข้มแข็งในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เสริมสร้างความเข้มแข็งสู่สังคม ที่สามารถจับต้องและพัฒนาคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติได้ และคงไว้กับการยอมรับของศิลปินโนราและสังคมสืบไป

บรรณานุกรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, (2561), โนรา รำพื้นฐานสายตระกูลขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา) , สงขลา : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

พิทยา บุษรรัตน์, (2556), โนรา ฉบับสถาบันทักษิณคดีศึกษา ,สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภิญโญ จิตต์ธรรม, (2527), โนรา อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ขุนอุปถัมภ์นรากร (พุ่ม เทวา) 25 กันยายน 2527 ,สงขลา : เทมส์การพิมพ์

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, (2542), โนรา ,กรุงเทพฯ:บริษัท สยามเพรส แมเนจเมนท์ จำกัด.

อุดม หนูทอง, (2536), โนรา ,สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวโรดม

สัมภาษณ์

ผศ.ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ ,ผู้ให้สัมภาษณ์ ,ภาณุพงศ์ รณรงค์ ,ผู้สัมภาษณ์

จิระวัฒน์ โมรา ,ผู้ให้สัมภาษณ์ ,ภาณุพงศ์ รณรงค์ ,ผู้สัมภาษณ์

ชัยพรหม กังแฮ ,ผู้ให้สัมภาษณ์ ,ภาณุพงศ์ รณรงค์ ,ผู้สัมภาษณ์

นัทธพงศ์ ท่าดี ,ผู้ให้สัมภาษณ์ ,ภาณุพงศ์ รณรงค์ ,ผู้สัมภาษณ์

วรรณพร สังข์น้อย ,ผู้ให้สัมภาษณ์ ,ภาณุพงศ์ รณรงค์ ,ผู้สัมภาษณ์

วีระเดช ทองคำ ,ผู้ให้สัมภาษณ์ ,ภาณุพงศ์ รณรงค์ ,ผู้สัมภาษณ์

สายฝน ไผ่เลี้ยง ,ผู้ให้สัมภาษณ์ ,ภาณุพงศ์ รณรงค์ ,ผู้สัมภาษณ์